

Titz, Karel

[Křest Karlova sny Zigmunda r. 1368. - Rozšíření jména Zigmund a některých jeho zkratek i na Moravu]

In: Titz, Karel. *O původu jména Žižka*. Brno: Filosofická fakulta, 1924, pp. 41-43

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126450>

Access Date: 08. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

vzpomeňme jen šlechticů ze zemí románských, Francie především, avšak i Španěl a Itálie, kteří ke svému jménu křestnímu připínali si jméno Marie, Maria. —

11.

Než vraťme se zase ještě ke kronice, zvané kronikou Beneše z Weitmile. Ta vypravuje dále (na str. 536): „Téhož roku (totiž r. 1368) shlédl Bůh na vlast českou (patriam Boemiae), že, ač je širá, má na živu jen jediného dědice (totiž Václava) a dal nám i dědice druhého. Dne 15. měsíce února (totiž r. 1368) narodil se pánu císaři našemu z paní císařovny jeho choti syn v pořadí třetí, jemuž jméno *Zigismundus* dáno jest na křtu. A právem nazýván jest tím jménem, poněvadž oba jeho rodiče, ctíce obzvláštní úctou svatého *Zigmunda*, odpočívajícího v pražském kostele, obdrželi mimo veškeru pochybnost od Boha tohoto syna pro zásluhy a přímluvu zmíněného svatého mučedníka. Jeho hrob císař zlatem a stříbrem podivuhodně okrášlil a v den křtu . . . dal kapitule pražské deset hřiven stříbra, aby byly rozděleny v porce.“

I můžeme si představit, s jakou slávou se křest dál, jak horlivě kněžstvo šířilo známost o novém zázračném svatém. Šíříc jméno *Zigmund*, šířilo i jeho zkratky a s nimi českou úpravu tohoto jména: slovo *Žižka*.

Že se jméno *Zigmund* objevuje u nás teprve po roce 1365 a vlastně hojně teprve po slavném křtu královice *Zigmunda*, zaznamenali jsme svrchu na str. 31.

Kdo četl Tomka, Tomana, Langa i Sedláčka, má dojem, že jméno *Zigmund* bylo známo a dáváno hlavně v Praze, méně pak na českém venkově. Stran Moravy se nevědělo nic, ač Brandl to dával tušiti, že se rozšířilo i na Moravu. Nemohly býti ovšem moravské doklady známy, vyšel klíč k nim teprve r. 1914. Je to Ukazatel jmen k latinským zemským deskám atd. od Fr. Černého, dílo úmorné a záslužné.

Ovšem i na té práci je viděti, že se nemá v ničem přepínat. V seznamu u Černého je totiž jméno vsi moravské Žižkov. Avšak desky brněnské (4, č. 433, k r. 1366) píše Schisskow. Musíme se tedy ptáti, smíme-li to čísti Žižkov? A tu sluší uvážiti, že šiška je staré české slovo, vždyť už Hus rozhořčeně vytyká svým krajanům, kteří tak lehce přístupni byli vlivům německým: „Hodni by byli mrskánie Pražané i jiní Čechové, jenž mluvie odpoly česky a odpoly německy, říekajíc . . . šore za zástěru, knedlík za šišku . . .“ (Erbenovo vyd. I., 133—134.) Slovo to bylo v nářečích českých i moravských, proč tedy nemohla býti ves Šiškov? Kdypak se Vítkova hora u Prahy začala nazývati *Žižkov*?

Teprve po velikém vítězství, jehož dne 14. července 1421 dobyl na té hoře *Jan Žižka z Trocnova*. Tomek v Dějepisu města Prahy, v dílu IV. na str. 82, pozn. 43., ukazuje, že ještě r. 1421 je zápis v knize staroměstské, fol. 1110, *Witkova hora* a teprve r. 1427 je zápis vinea sita sub *Žiškow* (tamtéž pozn. 45.). Avšak uvedené vítězství bylo vítězství, na něž r. 1421 zřela celá Praha, vítězství, jež zabránilo, že přesila *Zigmundových* vojsk nesevřela Prahu úplně a nevyhladovila ji, vítězství, jež ve svých důsledcích zachránilo celý národ! Byla nějaká taková událost v okolí Telče r. 1366? Kde byl tam nějaký slavný *Žižka*? Není tam vůbec zápisu o nějakém *Žižkovi*, kteréžto jméno r. 1364 ještě nebylo utvořeno. I lze souditi z toho, že tu jde o *Šiškov* a ne *Žižkov*.

Ukazatel Černého poučuje však, že se jméno *Zigmund* a některé jeho zkratky šířily nejen v Čechách, nýbrž neméně hojně i na Moravě (ne však jméno *Zižka* samo).

Byly pak hlavně tyto způsoby, jimiž se šířilo jméno nového světee:

1. Dětem na křtu dáváno jméno *Zigmund*, což se však v zápisech listinných jeví až po létech a to nejdříve ovšem u sirotků, jimž se otcovský majetek zápisem zajišťuje atd. O tom napsal Toman na str. 782 dole: „Za tímto příkladem (Karla IV. totiž) rozšířilo se jméno *Zigmund* po Čechách. Hledíme-li v Základech (rozuměj: místopisu města Prahy, Tomkem vydaných), nalezneme jméno *Zigmund* po prvé r. 1383: *Frenificis Enderlini orphanus* (sirotek po E. uzdaři), po druhé r. 1387 *Karoli fullonis filius* (syn valeháře K.) a r. 1388 *Sigmundus* Peškonis filius.“ K tomu můžeme teď dodati doklady z Moravy. Tam se čte již k r. 1373 *Zigismundus, orphanus Franconis de Kunovic*, desky Olomoucké, kniha 2, 204, k r. 1377 *Gitka de Myslibořic et Zigismundus* Brno 6, č. 529, k r. 1378 *Zygmund et Gytka mater ipsius* (Brno 6, č. 704) atd. atd.

2. Současně zakládány oltáře novému svatému k počtě. Tak v Budějovicích r. 1370. (Spolu je to oltář sv. Osvalda a sv. Brikei, viz Köpl, str. 110, č. 163.)

3. Lidé dospěli již jiným jménem, připínali si jméno *Zigmund*: z r. 1385 *Johannem Sigismundum et Jodocum de Krzyzanow*, viz Brno 7, č. 43, z r. 1390 *Janonem Sigismundum de Krzyzanow*, B 7, č. 833 z r. 1437 *Johannis Sigismundi de Rozsoch*, viz Brno 12, č. 361. A tak daleko šla úcta k tomuto novému světci, že tu i tam odvrhují i staré křestní jméno: náš *Jan Zigmund z Křížanova*, stav se r. 1398 členem soudu brněnského, jmenuje se už pouze *Sigismund de Krzyzanow*, viz Brno 8, č. 1.

Jméno *Zigmund* dáváno i dívkám. To se také dosud nevědělo.

Na př. z r. 1371 — to je zatím vůbec nejstarší doklad našeho jména —: *Junchvraun Sigismund herrn Franken tochter von Chunowitz* (CDM 15, 108, 14); r. 1398 *Sigmunda z Bořitova*, Olomouc 6, č. 843; r. 1426 *Zygmunda z Hrádku*, Brno 11, č. 265, psaná tamtéž č. 291 *Sigismunda*. Bez zajímavosti není ani zápis z r. 1448, *Ojřka dicta Sigmunda de Mrawoticz*, Brno 12, č. 873. Sem patří zkratka toho jména *Zichna*, r. 1412 *Smylo de Veleřin Zychne uzori*, Olomouc 8, č. 315 atd. atd. (Analogie je tu u jména Václav, i to dáváno na křtu také dívkám. U Černého čteme: *Václava, Vencla*, ano i *Vachna*.)

Z Moravy pak jsou známy tyto zkratky jména *Zigmund*; z r. 1398 *Zichoni alias Sigismundo de Nedachlebic* (Olomouc 6, č. 780)¹, r. 1408 *Zicho de Slapanicz* Olomouc 7, č. 686, r. 1415 *Zichonem de Wolfenberg*, Olomouc 8, č. 341 a uvedená *Zichna*.

(V Tomkových Základech místopisu jsou zkratky doloženy později: *Ziga* z r. 1414, *Zikeš* z r. 1435.)

To jsou doklady, tušíme, zajímavé, starší než má Sedláček na str. 451. Zejména doklad *Zichoni alias Sigismundo* je lepší než „*Zigmund, přijmím Zich z Volsberka* z r. 1593“, uvedený Sedláčkem tamtéž.

12.

Než si promluvíme o tom, jak se dál vývoj jména *Žižka* ze jména *Zigmund*, uvedeme další doklady toho, že jméno *Žižka* vzniklo ze jména *Zigmund*. Myslíme ovšem, že by mohlo stačiti, co jsme napsali o prvním *Žižkovi* z kraje lipského.

Ale dále: Emler ve sbírce *Regesta Bohemiae et Moraviae* uveřejnil v dílu II, na str. 835 zápis, jež datoval z r. 1302: „Nos Venceslaus iudex, Pesslinus sellator . . . ceterique jurati civis in Budweis not. etc., quod constituta coram nobis honesta mulier Elisabethe Zikonis olim relicta recognovit . . . mediam sexagenam gr. . . vendidisse quem quidem censum . . . promisit prefata Zizkonissa . . . dare.“

Tato listina u Köpla není už otištěna k r. 1302 (to datum citoval ještě Šusta na str. 25 pozn. 3.), nýbrž u něho se listina č. 26 datuje z r. 1296—1302 a č. 27 již z r. 1304. To tedy samo budí pochybnost o správnosti datování Emlerova. Sedláček na str. 452 datuje ji 27. říjnem 1392, a to jistě z důvodů vnitřních, protože v ní pojmenovány jsou osoby, jež žily roku 1392 (a ne 1302). Sedláček vykládá

¹ To, tušíme, je ten doklad citovaný Brandlem, viz u nás na str. 19, pozn. 1.